

РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ ЗА ЕФИКАСНА ЗАШТИТА НА ЖРТВИТЕ НА РОДОВО БАЗИРАНО НАСИЛСТВО ВО ОПШТИНА СТРУМИЦА

Автори:

Бети Пејева, Христина Начева

Партнерска организација:

**ЕХО Едукативно-хуманитарна
организација**

Ментори:

Др. Марија Ристеска

М-р Емил Шурков

М-р Ристе Јуруковски

Чувар(к)и на јавно кесе за родово одговорен буџет е активност која се спроведува во рамките на проектот „Промоција на родово одговорни политики во Југоисточна Европа и Република Молдавија (2013-2016)“, на UN Women финансиран од Австриската развојна агенција и Швајцарската агенција за соработка и развој. Активноста ја спроведува Центарот за истражување и креирање политики Консалтинг – ЦИКП Консалтинг ДОО Скопје и партнерските организации.

РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ ЗА ЕФИКАСНА ЗАШТИТА НА ЖРТВИТЕ НА РОДОВО БАЗИРАНО НАСИЛСТВО ВО ОПШТИНА СТРУМИЦА

Автори:

Бети Пејева, Христина Начева
Партнерска организација:
**ЕХО Едукативно-хуманитарна
организација**

Ментори:

Др. **Марија Ристеска**
М-р **Емил Шурков**
М-р **Ристе Јуруковски**

“Содржината на оваа публикација е одговорност на ЕХО Едукативно-хуманитарна организација и таа во никој случај не ги одразува ставовите на UN Women Австриската развојна агенција, Швајцарската агенција за соработка и развој, и ЦИКП Консалтинг ДОО”

Содржина

1. Вовед	4
2. Методологија	6
3. Институционален контекст и рамка на јавни политики	7
4. Опис, опфат и оправданост на конкретната политика	8
5. Анализа на политиките на Општина Струмица во однос на РОБ	10
6. Буџетска анализа и главни наоди	12
7. Предлог – Родово буџетска иницијатива	14
8. Добри примери - странски практики	19
9. Заклучок и препораки	19
10. Литература и информации	20

Листа на табели

Табела 1 - Полова структура на населението во општина Струмица	4
Табела 2 - Сместени жртви на семејно насилство во државните засолништа (вкупно 4 на ниво на држава)	17

Листа на графикони

График 1 - Распределба на буџетски средства од општина Струмица за програми релевантни за социјална заштита	13
График 2 - Вредност на минималната потрошувачка кошничка за 4-члено семејство во ноември 2016 година. Извор: податоци на Сојузот на синдикатите на Р. Македонија	15

1. Вовед

Општина Струмица го зафаќа крајниот југоисточен дел од Република Македонија под тромеѓето на меѓудржавните граници со Грција од југ и со Бугарија од исток. Регионот што ја опфаќа котлината меѓу планините Беласица, Огражден и Еленица, по површината и по бројот на населението не е ниту помеѓу најмалите ниту помеѓу најголемите општини во земјата, но неговиот низински дел спаѓа во редовите на најгусто населените реони во Македонија.

Демографските податоци покажуваат пораст на бројот на населението од 54.676 жители според последниот попис во 2002 година, на 56.783 според последната годишна процена на населението на 31.12.2014 година од страна на Заводот за статистика на Република Македонија. Доколку ги споредиме податоците од пописот и движењето на населението низ годините, се забележува дека општина Струмица бележи пораст на населението и има позитивен природен прираст. Имено, бројот на населението во периодот 2002-2014 се зголемил за 2.107 лица, односно 3,85%, додека половиот баланс се оддржува (види Табела 1).

Табела 1 - Полова структура на населението во Општина Струмица

Општина	Вкупно жители	Мажи	Жени
Струмица	56.783	28.378	28.405

Извор: Државен завод за статистика

Според возрастната структура, доминираат лицата на возраст од 34 до 59 години (35,5%), а потоа следуваат лицата на возраст од 0 до 19 години (23,3%) и од 20 до 34 години (22%).

Согласно податоците добиени од Агенцијата за вработување, вкупниот број регистрирани невработени лица во октомври 2015 година, изнесувал 11.973. Од нив, како активни баратели на работа се регистрирани 28%, а останатите 72% се други невработени. Најголем дел од регистрираните невработени лица се со основно и средно образование.

Според официјалните податоци на Државниот завод за статистика, стапката на сиромашни лица за 2014 година во Република Македонија изнесувала 22.1%. Врз основа на овој показател може да се процени дека повеќе од 12.500 жители во општина Струмица живеат во сиромаштија и имаат потреба од некаков вид социјална помош, односно многу повеќе од социјалните трансфери што се распределуваат од страна на централната власт.

Струмица е општина со голем број на густо населени рурални средини, каде најраспространета економска активност е земјоделското производство. Во земјоделското производство во струмичкиот регион, речиси еднакво се вклучени и мажите и жените, но најголем дел од жените во овој регион, сепак се водат како

економски неактивни.

Предмет на оваа анализа е практичната примена на воспоставените законски норми и институционални механизми кои ги регулираат еднаквите можности на жените и мажите и родовата рамноправност, пред сè на локално ниво. Користејќи го методот на родовото одговорно буџетирање при справување со феноменот на семејното насилство и насилството врз жените, кој ги зема предвид потребите на мажите и жените. Имајќи го во предвид фактот дека секоја јавна политика треба да е соодветно отсликана и во буџетот, со анализата се преиспитуваше колку јавните политики на општина Струмица се родово одговорни во контекст на родово базираното насилство и дали истите се проследени со алокација на соодветни буџетски средства наменети за заштита на жртвите на родово базирано насилство и за организациите кои даваат услуги на жртви на родово базирано насилство. Конкретно, предмет на анализа беа распределените расходи во Применувајќи процес на консултации со граѓаните и континуирано соработувајќи со граѓанските организации, Општина Струмица чекори напред кон партиципативно родово одговорно буџетирање. Највпечатлив е придонесот на општината во поддршката за граѓански организации кои работат на полето на социјалната заштита, а особено во сферата на заштита од родово базираното насилство за што, секоја година, од општинскиот буџет се издвојуваат соодветни средства од програмата за социјална заштита, што претставува и редок пример за делегирање на надлежност од страна на ЕЛС. Останува да се следат дали општината ќе одговори на предизвикот што ќе ја однесе уште погоре на скалилото на Родово одговорно буџетирање, а воедно ќе придонесе кон решавање на уште еден горлив проблем со кој се соочуваат жртвите на родово базираното насилство во општината и регионот..

општинскиот буџет од програмата за социјална заштита и ставката за трансфери до НВО.

Пренувајќи процес на консултации со граѓаните и континуирано соработувајќи со граѓанските организации, Општина Струмица чекори напред кон партиципативно родово одговорно буџетирање. Највпечатлив е придонесот на општината во поддршката за граѓански организации кои работат на полето на социјалната заштита, а особено во сферата на заштита од родово базираното насилство за што, секоја година, од општинскиот буџет се издвојуваат соодветни средства од програмата за социјална заштита, што претставува и редок пример за делегирање на надлежност од страна на ЕЛС. Останува да се следат дали општината ќе одговори на предизвикот што ќе ја однесе уште погоре на скалилото на Родово одговорно буџетирање, а воедно ќе придонесе кон решавање на уште еден горлив проблем со кој се соочуваат жртвите на родово базираното насилство во општината и регионот..

2. Методологија

Методолошки, процесот се состоеше од анализа на примарни и секундарни извори на информации.

Примарни извори:

- преку официјални барања се прибираа статистички податоци од релевантни институции и организации кои го третираат овој проблем: СБР, ЦСР, граѓански организации и општината;
- преку полу-структурирани прашалници и разговори/интервјуа со лица од општината и телата на Советот на општината кои се задолжени да ги спроведуваат одредбите од Законот за еднакви можности и препораките од Стратегијата за родово одговорно буџетирање, како и со други лица од општинската администрација, а за кои сметавме дека се релевантни да одговорат на прашалникот;
- анализа на релевантните стратешки документи, планови и програми на општините кои, по правило, треба да се инкорпорирани во буџетот на општините, како и анализа на самиот буџет, при што целта беше да се утврди дали постои интегрален пристап во подготовката на стратешките приоритети, дали е запазена родовата перспектива при нивната подготовка, и дали истите се земени во предвид при подготовката на буџетот на општината.

Во анализата беше вклучена и евалуација и преглед на секундарни извори:

- податоци од постоечки анализи;
- извештаи и информации објавени од страна на други граѓански организации; како и
- практики на меѓународни организации.

Во зависност од достапноста на различните чинители се користеа следните методи на собирање на податоци: директни индивидуални и групни средби, комуникација по електронска пошта и телефонски разговори. Прашањата беа полу-структурирани, а содржеа прашања поделени во четири тематски целини: законски надлежности, одговорност и капацитети на општината за спроведување на РОБ; Законски обврски, одговорност и капацитети на општината за обезбедување на заштита на жртви на родово базирано насилство; Информации и податоци за методологии и критериуми за распределба на буџетските средства, информации за број на корисници, проценка на корисници и висина на буџетски алокации во програма за социјална заштита и трансфери до НВО. Интервјуата, односно разговорите се одвиваа во насока да се добијат сознанија за примената на алатките за родово одговорно буџетирање, досегашната пракса за начинот на инкорпорирање на родовата димензија при

подготовка на буџетот, постапките за утврдување на приоритети при планирање на буџетите, начинот на подготовка на стратешките планови и акциските планови, особено од областа на социјалната заштита и еднаквите можности за жените и мажите, колку од зацртаните цели и очекуваните резултати се постигнати и дали воопшто стратешките документи се земени во предвид при подготовката на буџетот.

3. Институционален контекст и рамка на јавни политики

Законската регулатива Р. Македонија направи чекор напред со донесување на посебен Закон за превенција, спречување и заштита од семејно насилство кој почна да се применува од 1 јануари 2015 година, каде во член 4 за прв пат се користи терминот „родово базирано насилство“, а во член 33 се дефинираат и надлежностите на единиците на локалната самоуправа во доменот превенција и спречување на семејното насилство, при што ЕЛС се задолжени да обезбедуваат заштита на жртвите во заедницата, воспоставуваат центри за згрижување, советувалишта за жртви и советувалишта за сторители на семејно насилство, советувалиште за родители и деца, советувалиште за брак и семејство и други форми за згрижување и помош на жртвите, како и локални СОС линии. Согласно овој закон, Единиците на локалната самоуправа исто така преземаат мерки за воспоставување на меѓусебна и координирана соработка на локално или регионално ниво помеѓу центрите за социјална работа, полициските станици, здравствени, предучилишни и образовни установи и здруженија. Во член 60 пак е наведено дека Единиците на локалната самоуправа со институциите и здруженијата, кои работат во полето на семејното насилство, изготвуваат протокол за меѓусебна соработка за преземање на мерки за превенција, спречување и заштита од семејното насилство во локалната заедница. Обврските од ваквите надлежности секако имаат и финансиски импликации кои треба да бидат инкорпорирани во општинскиот буџет, а би биле во корелација со соодветните стратешки документи и акциски планови на општината.

Од друга страна, во Акцискиот план за отворено владино партнерство 2016-2018 година, се предвидени и новите обврски на општините каде е поставена и цел - подобрување на квалитетот на социјалните услуги на локално ниво. Во тој контекст на ЕЛС им се препорачува да ја искористат законската можност да делегираат надлежности и функции на други правни субјекти кои што можат да ги вршат во нивно име и за нивна сметка, меѓу кои и на граѓански организации кои даваат услуги од областа на социјалната заштита. Ова не е новина, бидејќи таква законска можност постои и во Законот за социјална заштита. Станува збор за пракса која се практикува во многу земји со развиен граѓански сектор, со што се обезбедува соработка на локалната самоуправа со ГО, одржливоста на ГО, како и обезбедување на локални услуги на поефективен начин, без

дополнително врзување на човечки ресурси.

Новите правни инструменти во Европа за поставување на минимум стандарди за заштита и поддршка на жените жртви на насилство и други жртви се: Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и семејно насилство, која стапи на сила на 1 август 2014 година, а која Р. Македонија ја потпиша, но сеуште ја нема ратификувано, Европската директива за заштита на жртвите која стапи на сила на 16 ноември 2015 година, Мерките за заштита на ЕУ кои стапија на сила на 11 јануари 2015 година. Уште еден исклучително важен документ е истражувањето на Европската Агенција за фундаментални права кое дава јасна слика за состојбите и недостатоците на постоечките системи за заштита на жените жртви на насилство. Примената на овие четири инструменти претставува можност на политичко ниво да се зајакнат напорите за елиминирање на насилството врз жените и семејното насилство.

4. Опис, опфат и оправданост на конкретната политика

Родово заснованото насилство врз жените е многу поширока категорија од семејно насилство врз жените. Истовремено, семејното насилство врз жени претставува вид родово засновано насилство врз жени (Towers, Walby and Francis, 2014). Покрај бројните референци од истражувања широм светот, истражувањата во Република Македонија упатуваат дека семејното насилство има „изразени карактеристики на родово засновано насилство врз жените“. Имено,

- 93% од пријавените и од осудените сторители на кривични дела при вршење семејно насилство во истражуваниот период се мажи, а 82% од жртвите се жени.
- Од сите жртви на кривични дела при вршење семејно насилство, само 4% се мажи кои се жртви на жени сторители. Од друга страна, 76% од сите жртви се жени кои се жртви на мажи.
- Најчестото својство на сторителот со жртвата според полициските статистики со учество од 65% припаѓа на сопруг/а вклучително на поранешен/на и вонбрачни, а 95% од жртвите во својство на сопруг/а се жени.

Истражувањата на насилството врз жените во семеен контекст во Р. Македонија ги следат основните глобални карактеристики на феноменот, со особености на земја од Балканските простори, каде жените дополнително се соочуваат и со традиционалните сфаќања за улогата на жената во семејството и општеството. Ова е уште поизразено во помалите средини, во локален контекст.

Општина Струмица се карактеризира со голем број на рурални населби со над 1000 жители кои учествуваат со 40% во вкупното население од општината. Исто така како дел од југоисточниот регион, Струмица се карактеризира со развиено земјоделско производство во кое подеднакво учествуваат и мажите и жените, особено во руралните

средини. Основната студија за руралните жени покажува дека жените од овие средини се соочени со бариерите на традицијата, истовремено обидувајќи се да одговорат на предизвикот на еманципацијата која од нив бара активно вклучување на пазарот на труд и општествено и политичко дејствување во своите средини. Иако родово базираното насилство не е феномен што се случува со одредена причина, сепак, стереотипите за машко - женските односи и улоги имаат големо влијание на неговата појава. Според статистиките на нашата организација и Организацијата на жени од Струмица, поголем дел од жртвите на семејно насилство кои истото го пријавиле во нашите организации, потекнуваат од руралните средини во Општина Струмица, како и руралните општини од околината на Струмица.

Податоците кои ги добивме на наше барање од ЈУМЦСР - Струмица ја отсликуваат следнава состојба:

Во текот на 2015 година:

- Бројот на пријавени случаи на семејно насилство бил 118, од кои 84 пријави се од жени;
- Бројот на покренати постапки за обезбедување мерки за заштита на жртвите според член 18 од Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство бил 138;
- Бројот на жртви на семејно насилство сместени во центри за лица - жртви на семејно насилство е 1 жена;
- Бројот на поднесени предлози за изрекување на привремени мерки за заштита од семејно насилство имало во 8 случаи;
- Број на поднесени предлози до судот за укинување на изречена привремена мерка имало во 6 случаи;
- Известувања од ЈУМЦСР до судот за непочитување - прекршување на изречените привремени мерки имало во 2 случаи;
- Број на поднесени кривични пријави против сторителот за непочитување на судската одлука за изречена привремена мерка за заштита имало во 2 случаи;
- Одржани состаноци на Мултисекторски тим има во 2 случаи.

Во прво полугодие на 2016 година:

- Бројот на пријавени случаи на семејно насилство е вкупно 10, од кои 7 се од женски пол;
- Бројот на покренати постапки за обезбедување мерки за заштита на жртвите според член 18 од Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство изнесува 20;
- Бројот на поднесени предлози до судот за изрекување на привремени мерки за заштита од семејно насилство има во 9 случаи;
- Број на поднесени предлози до судот за укинување на изречена привремена мерка има во 2 случаи;

- Известувања од ЈУМЦСР до судот за непочитување - прекршување на изречените привремени мерки има во 1 случај;
- Број на поднесени кривични пријави против сторителот за непочитување на судска одлука за изречена привремена мерка за заштита има во 1 случај;
- Одржани состаноци на Мултисекторски тим има во 3 случаи.

Во првото полугодие на 2016 година имало доставено известувања од МРВ -Струмица за уште 96 случаи на поплака од семејно насилство, од кои некои имале нарушени партнерски или семејни односи. Во сите случаи им била дадена психо-социјална поддршка и правни совети и се ставени во пасива заради тоа што ЈУМЦСР проценил дека се случаи со мал ризик, кои не бараат други мерки на заштита, или изрекување привремени мерки на заштита од семејно насилство.

До време на подготовка на овој извештај сеуште го немаме добиено одговорот од МРВ СВР Струмица, но затоа податоците од невладината Организација на жени - Струмица зборуваат дека евидентирале вкупно 43 случаи на семејно насилство од Струмица и околните села во 2015 и вкупно 47 во 2016 од територијата на Струмица и руралните општини кои гравитираат кон Струмица. Статистиките говорат дека поголемиот дел од жртвите се од рурални средини.

Токму овој факт го карактеризира и основниот проблем што сакаме да го адресираме. Имено, искуството покажува дека токму жените - жртви на семејно насилство (РБН) кои доаѓаат од руралните средини се изложени на поголема стигматизација од страна на локалните средини, на не прифаќање од традиционалната семејна заедница, па поради тоа, често се оставени самите на себе при соочувањето со проблемот. Потекнувајќи од рурални земјоделски средини, жените најчесто се економски неактивни, зависни од партнерот и семејната заедница и се принудени да останат во насилна средина. Оние пак, кои ќе се осмелат да ја напуштат насилната брачна заедница се судираат со нова несигурност, изразена преку неможноста од привремено згрижување во соодветно засолниште. Ваквиот проблем е карактеристичен, не само за Општина Струмица, туку и за целиот југоисточен регион кој се отсликува со слични демографски и социо-економски карактеристики.

5. Анализа на политиките на Општина Струмица во однос на РОБ

Уште пред да се започне со анализата на политиките на општината во однос на РОБ, мора да се нагласи дека општина Струмица се одликува со исклучителна партиципативност на заедницата при креирање на локалните политики. ЕХО, како организација која има своја подружница во Општина Струмица, имаше

можност да биде сведок на голем број настани кои општината заедно со граѓанскиот сектор ги организира за да обезбеди учество во креирање на бројни документи и политики од стратешко значење, но и да ги вклучи граѓаните во подготовката на општинскиот буџет. Претходно, тн. форуми на заедниците, а сега веќе насловени како граѓански форуми, уште пред неколку години, влегоа како задолжителна активност на општината во соработка со граѓанските организации и сите граѓани, без исклучок, во самиот статут на општината. Секоја година тие се неизоставен дел од процесот на буџетски консултации за да се утврдат клучните приоритети на локалната заедница кои ќе бидат финансирани од општинскиот буџет. Благодарение на ваквата пракса, досега беа реализирани и повеќе проекти идентификувани како приоритети во согласност со потребите на граѓаните, а кои беа во интерес на унапредување на родовата рамноправност во општината вметнати и во Локалниот акциски план за родово рамноправност на Општина Струмица. Сепак, треба да се нагласи дека не сите од предвидените програмски активности се реализираат во тек на годината, меѓутоа оние кои се реализираат, имаат недвосмислена поддршка од општинскиот буџет.

Досегашниот ангажман на општината за промовирање и практикување на родово одговорното буџетирање е најмногу видливо преку очигледната поддршка на граѓанските организации кои работат на полето на социјалната заштита. Освен што секоја година општината издвојува значителни финансиски средства за организацијата на жени на Струмица, која дава поддршка на жртвите на семејно насилство (РБН), како и на други организации кои обезбедуваат услуги од областа на социјалната заштита по други основи, општината, исто така, секоја година распишува конкурс за доставување на предлог проекти од страна на граѓанските организации.

Во периодот на подготовка на овој извештај, Општина Струмица ја изготвува првата локална Стратегија за родово еднаквост 2017 – 2020 во рамките на проектот на UN WOMEN „Промоција на родово одговорни политики во Југоисточна Европа и Република Молдавија“ како дел од менторска поддршка обезбедена за општините. Целта на Стратегијата е да се зајакнат досегашните напори и постигнувања во областа на еднаквите можности на жените и мажите и креирањето на родово одговорни локални политики во општината. Во изготвувањето на Стратегијата за родово еднаквост учествуваат Комисијата за еднакви можности на мажите и жените, претставници од државната администрација, граѓанскиот сектор, поранешни парламентарки од општина Струмица и претставници од Центарот на заедницата.

Во самиот предговор на стратегијата е нагласено дека Стратегијата за Родова еднаквост 2017-2020 ги артикулира приоритети на Советот на општина Струмица за унапредување на родовата еднаквост преку организацијата и остварување на визијата за креирање на општина која е инклузивна, фер, безбедна и со почит кон сите граѓани независно од родовиот идентитет. Исто така, се

потенцира дека „Општина Струмица препознава дека унапредувањето на родово еднаквост е од клучно значење за да се постигне подобра здравствена и социјална благосостојба; подобри организациски постигнувања; и спречување на насилството врз жените“. Стратегијата се заснова на четири стратешки приоритети кои се фокусираат на економско јакнење на жената, еднакво учество на жената во јавниот и политичкиот живот, родово одговорно образование и спречување на родово базирано насилство.

Во стратешката област која се однесува на стратешкиот приоритет - Спречување на родово базираното насилство генералната цел се однесува на: борба против родово базираното насилство, заштита и поддршка на жртвите, додека специфичните цели се фокусирани на:

- Подобрување на достапноста до податоци, квалитет и сигурност;
- Подигање на свеста, да се промовира ставовите на промени, превенција и заштита;
- Подобрување на поддршка на жртвите и пристап до правда и услуги. За исполнување на овие цели, општината ќе се заложат да преземе соодветни мерки кои се состојат од:
- Подигање на свеста, да се промовираат ставовите на промени, превенција и заштита
- Воспоставување на шелтер центар за заштита на жртви на семејно насилство

Анализата од наша страна покажа дека иако сеуште и континуирано треба да се работи за се задржи трендот на унапредување на состојбата во однос на РОБ, сепак, Општина Струмица е добар пример за планско спроведување и исполнување на приоритетите на општината, согласно потребите на граѓаните. Ова се огледа и во реализација на активностите поврзани со унапредување на родовата рамноправност во општината. Особено позитивен пример претставува поддршката на невладините организации кои работат на унапредување на положбата на жените и, посебно, жените - жртви на семејно насилство (РБН) во својата локална заедница.

6. Буџетска анализа и главни наоди

Генералната оценка за буџетот на Општина Струмица е дека тој е програмски и проектно ориентиран. Вкупните приходи во буџетот на Општина Струмица за 2016 година изнесуваат 1.076.947.734 денари (ден.). Вкупните расходи се проектирани на 1.118.947.734 ден., при што се појавува дефицит од 43.000.000 ден. (4%). што општината планира да ги обезбеди преку домашни задолжувања. Иако буџетот на општината е поделен во програми, потпрограми и проекти, сепак не е доволно разбирлив во смисла на детална анализа на поодделни ставки кои се распределуваат по различни основи.

Според информациите кои ги добивме од прашалниците и спроведеното интервју со координаторката за еднакви можности во Општина Струмица и раководителот на секторот за Локален економски развој, Буџетот на општина Струмица наменет за програмата за социјална заштита за 2016 година изнесува 3.850.000 ден или 0,34% од вкупниот буџет. 29% од овој износ или 1.100.000 ден., се издвоени за Организација на жени од Струмица, која спроведува дел од активностите дефинирани со Локалниот акционен план за родова еднаквост, односно Советодавна канцеларија за жртви на семејно насилство, на кои, по потреба, им се обезбедува и бесплатна правна помош во соработка со адвокат и психо-социјална поддршка во соработка со стручни лица од таа област. Останатите средства од оваа ставка се извојуваат за потребите на детски градинки.

График 1 - Распределба на буџетски средства од Општина Струмица за програми релевантни за социјална заштита.

Општина Струмица предвидува и извојува средства за граѓанските организации од програмата G1 – трансфери до невладини организации и од ставката V2 – Социјална заштита - Трансфер до НВО. Секторот за ЛЕР е надлежен за распределба на средства од овие програми.

Буџетот на Општина Струмица за 2016 година во ставката Трансфери до НВО изнесува 3.400.000 ден. или 0,3% од вкупниот буџет. Од овие финансиски средства 600.000 ден (1/6). се наменети за НВО кои работат во областа на социјална заштита, додека останатите 2.800.000 ден. (5/6) за НВО кои работат во областите на локален економски развој култура, спорт, животна средина и др.

Општината применува соодветни засебни методологии по кои ги доделува финансиските средства и од едната и од другата ставка. Методологијата за распределба – доделување на финансиските средства од овие две ставки, исто така е разработена и усвоена преку консултативен процес со граѓанските организации. Помеѓу останатите критериуми, методологијата предвидува, организациите кои аплицираат на конкурсот за добивање на финансиски средства од

општината, да развиваат проекти кои придонесуваат за постигнување на целите утврдени со стратешките документи, програми и планови на општината во соодветните области, со што би се помогнала реализацијата на стратегиите и акциските планови на општината, а воедно би се поддржале веќе идентификуваните приоритети во заедницата. Исто така, еден од критериумите за оценување на проектите е проектот да содржи родова компонента со која ќе се влијае за унапредување на родовата еднаквост во заедницата.

Секое од здруженијата или фондациите, кои се јавуваат на јавниот повик, може да побараат најмалку 60.000, а најмногу 250.000 ден. за поддршка на проектот за кој се пријавуваат. Износот на вкупните средства за финансирање, или кофинансирање на проекти, се утврдува секоја година со одлука на Советот на Општина Струмица. Токму поради ваквите политики кон граѓанските организации Општина Струмица претставува позитивен пример за стратешки пристап во поддршката на невладините организации.

7. Предлог – Родово буџетска иницијатива

Со цел да ја образложиме родово буџетската иницијатива која ја предлагаме, претходно мора да се осврнеме на неколку важни информации и податоци кои говорат во прилог на нејзината потреба и оправданост, како за општината, така и за регионот и државата во целина.

На меѓународно ниво, Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жени и семејно насилство бара лесно достапни сервиси и услуги за сите жени жртви на насилство. Член 22 од Конвенцијата потенцира да се обезбедат непосредни, краткорочни и долгорочни специјализирани услуги на поддршка кои ќе бидат достапни на секоја жртва подложена на кој било од актите на насилство опфатени со оваа конвенција, истовремено и на нејзините деца, што подразбира и соодветна географска дистрибуција на услугите.

На национално ниво, Заводот за Социјални дејности има изготвено стручно методолошко упатство за начинот на организацијата и работата со жртви на семејно насилство во Центар за лица жртви на семејно насилство, популарно наречен – Шелтер центар. Според информациите на Министерството за труд и социјална политика, во ваквите центри се даваат следните услуги: престој и егзистенција на корисниците на објектот за одреден временски период; психо-социјална интервенција и поддршка на жртвите; здравствена заштита; правна поддршка – информирање на жртвите за правата кои можат да ги остварат; обезбедување на дополнителна материјална помош и други активности, зависно од потребите на корисниците кои се времено сместени. Во поглед на здравствените услуги, доколку има потреба од специјалистичко лекување, каде се бара партиципација од корисниците, а жените кои претрпеле насилство не се здравствено осигурени, трошоците мора да си ги

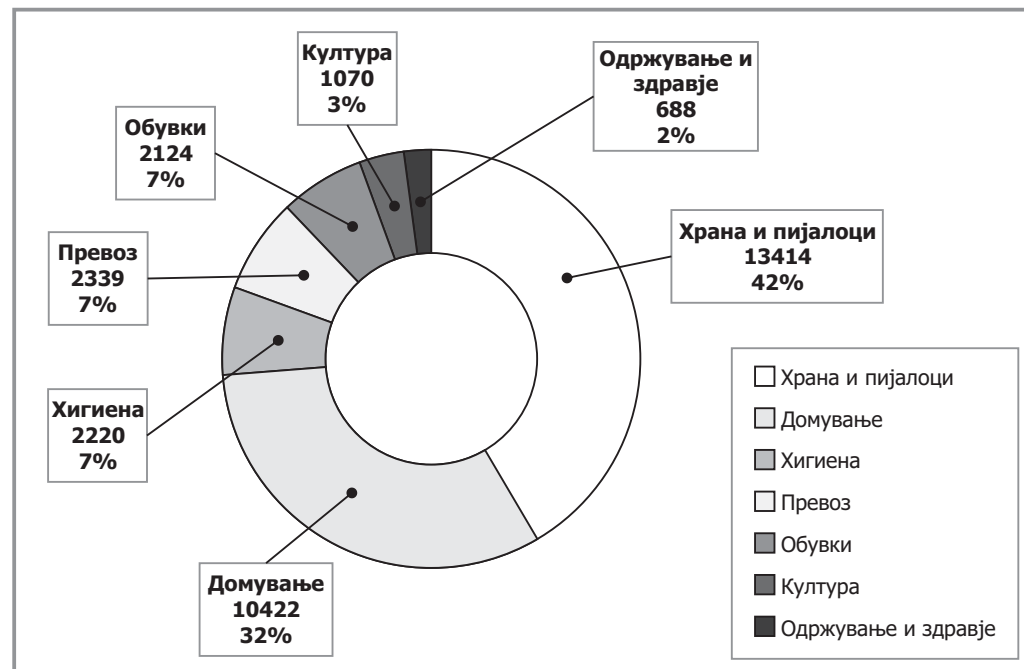

покриваат сами.

Не навлегувајќи во проценка за изградба на нов, реконструкција на стар објект, или калкулации за изнајмување на простор, што дефинитивно не спаѓа во наша експертиза и за што општината може да го ангажира јавното претпријатие за проектирање, или проектантско биро, ние ќе се задржиме само на проценка на трошоците за оперативност, односно функционирање на засолниште на жртви на семејно насилство (родово базирано насилство), раководејќи се од претходните искуства на Организацијата на жени Струмица, меѓународните и домашните стандарди за ваков вид на поддршка на жени жртви, а притоа користејќи официјални и прифатени индикатори и податоци заради компарација и утврдување на просечни месечни трошоци за корисниците (храна, облека, здравствени услуги, патни трошоци, средства за хигиена) и просечни месечни примања и надоместоци за персоналот кој ќе биде задолжен за функционирање на центарот. Притоа, препораката е да се користат расположливи структурни и функционални ресурси на ниво на општината и персоналните ресурси и капацитети на граѓанските организации.

Заради поедноставна калкулација, проценката ќе се прави за едно лице - жртва сместена во центарот, па водејќи се од максималниот број на истовремено сместени жртви, ако се работи за регионален шелтер центар, може да се проценат просечните трошоци за функционирање на шелтерот на месечно ниво.

График 2 - Вредност на минималната потрошувачка кошничка за 4-члено семејство во Ноември 2016 година. Извор: податоци на Сојузот на синдикатите на Р. Македонија

Единствени информации и податоци кои можат да се добијат во оваа насока се од Сојузот на синдикатите на Македонија кој

последните неколку години, врз основа на истражување, објавува информации/податоци за износот на минималната потрошувачка кошничка на годишно ниво, бидејќи Заводот за статистика на Р. Македонија пред 6 години престана да ја мери вредноста на потрошувачката кошничка на граѓаните, со образложение дека податоците погрешно се толкуваат од јавноста.

Според податоците од Сојузот на синдикатите на Р. Македонија, објавени во јануари 2016 година, вредноста на минималната потрошувачка кошничка за четиричлено семејство во месец ноември 2016 година изнесувала 32.279 ден. Според пресметките 42,56%, односно 13.414 ден., се за исхрана и за пијалаци, 32,29% (10.422 ден.) за домување, 6,88% (2.220 ден.) за хигиена, 7,25% (2.339 ден.) за превоз, 6,58% (2.124 ден.) за обувки, 3,31% (1.070 ден.) за култура, 2,13% (688 ден.) за одржување и за здравје.

За да ја добиеме просечната потрошувачка на месечно ниво на едно лице, оваа вредност ќе ја поделиме со четири, бидејќи станува збор за пресметка која се однесува на четиричлено семејство. Со оглед дека во пресметката влегуваат и трошоците за домување, се исклучува дополнителна пресметка за комуналии и останати трошоци околу сместувањето, која би била паушална доколку ја пресметуваме за цел центар на месечно ниво.

Според оваа пресметка, за да се задоволат минималните животни потреби на едно лице сместено во шелтерот, потребни се финансиски средства во висина од 8.070 ден. Доколку се работи за мајка со дете, тогаш оваа сума би се удвоила. Финансиските средства кои би се одвојувале од страна на општината, секако ќе зависат од бројот на сместени лица во засолништето. Секако пресметките кои треба да ги земе предвид општината при одредување на висината на финансиите за шелтер центарот во буџетот е дека лицата сместени во шелтер имаат право да останат во шелтерот од 6 месеци до 1 година. Сепак, не може прецизно да се утврди колкави би биле потребите за сместување на годишно ниво. Затоа, треба да се земат во предвид критериумите за минимум стандарди за обезбедување на услуги кои ги поставува Советот на Европа во 2008 година, како дел од финалниот извештај на работната група на Советот на Европа за борба против насилство врз жените, вклучително и семејното насилство. Овие стандарди налагаат да постои 1 засолниште, односно 1 сместувачко место за жена со дете/ца на 10.000 жители. Тоа значи дека доколку се работи за Регионален шелтер центар, земајќи во предвид дека вкупниот број на население во Југоисточниот регион изнесува 171.972 жители (според податоците од Државниот завод за статистика, кои датираат од 2006 година), регионален шелтер центар за згрижување на жртви на семејно насилство (РБН) би требало да има најмалку 17 сместувачки места за мајки со дете/ца.

За да се одреди реалната потенцијална исполнетост на капацитетите, треба да се проследат податоците за сместени лица на годишно ниво во постоечките слични капацитети на ниво на државата, како и податоците од Организација на жени која претходно

раководеше со Шелтер центарот во Струмица. Според статистиката на Министерството за труд и социјална политика, состојбата со бројот на сместени жртви на семејно насилство во 2015 година била следна:

Табела 2 - Сместени жртви на семејно насилство во државните засолништа (вкупно 4 на ниво на држава)

Година	Вкупно	Жени	Мажи	Деца
2015	43	23	1	19

Извор: МТСП

Според информациите добиени од ОЖ Струмица, најголемиот број на сместени лица во шелтер центарот бил 9, кога истовремено се затекнале 4 жени и 5 малолетни деца. Согласно овие податоци, многу е мала веројатноста дека истовремено во еден објект-засолниште би се затекнале повеќе од 10 лица (жени и деца), што значи дека калкулациите би требало да се прават во оваа насока, па просечниот износ на финансии кои би ги предвидела општината за таа намена би бил 80.700 денари месечно, односно 968.400 на годишно ниво, пак под услов сите 10 лица да останат сместени во тек на една година. Сепак, ова би требало да биде појдовната сума наменета за корисниците на годишно ниво.

Што се однесува до износот на надоместоци за персоналот кој би бил ангажиран во Шелтер центарот, тој ќе зависи од бројот на лица ангажирани со цело, со половина работно време и лица кои би биле хонорарно ангажирани. Вообичаено персоналот се состои од раководител на шелтер центарот, асистент, психолог, социјален работник, лице за техничка поддршка. Во поодделни случаи се регулираат дежурства за кои персоналот интерно се договара, па дополнително се потребни барем уште две лица за да може да се организира работа на смени.

За да се поедностави пресметката, правевме калкулација за седум лица персонал од кои 3 би биле постојано ангажирани со 8 часовно работно време, со претходен распоред по смени и за кои би биле потребни финансиски средства на месечно ниво во износ на просечна бруто плата. Како и да е, за да можат дополнително да се прават калкулации во пресметките за дежурства и ангажмани во викенди, неопходно е да се предвиди како трошок целокупен износ на бруто плата за 3 лица и износ за хонорарен ангажман на уште најмалку 4 лица, кои би биле ангажирани по четири часови дневно. Подоцна во рамки на целокупниот предвиден износ би можеле да се пресметуваат и распределуваат финансиските средства зависно од потрошените работни часови на членовите од персоналот, од позицијата и сложеноста на работните задачи на секој вработен, или ангажирано лице во работен, неработен ден, или при дежурство.

Просечната бруто плата по вработен во периодот од I – IX месец 2016 година, според податоците од Завод за статистика на Р. Македонија изнесува 32.621 ден.¹ Тргувајќи од овој податок,

¹ <http://www.stat.gov.mk/PrikaziSoopstenie.aspx?id=41&rbr=2164>

наједноставната калкулација покажува дека за три лица со полно работно време на месечно ниво се потребни 97.863 ден., или 1.174.356 ден. годишно. Ако за останатите 4 лица кои би биле хонорарно ангажирани на скратено работно време, се пресмета просечен хонорар во висина од 12.000 денари, тогаш, пресметката за месечен надомест со пресметан персонален данок на доход (кој за оваа сума изнесува 974 ден. со вкалкулирани 25% даночни олеснувања по хонорар) изнесува 51.896 ден. месечно, или 622.752 ден. годишно. Тоа значи дека вкупниот износ на трошоци за персонал на месечно ниво би изнесувал 149.759 ден., или 1.797,108 ден. на годишно ниво.

Вкупниот износ кој, согласно оваа пресметка би требало да ја издвои општината за оперативност на Регионален Центар за згрижување на жртви на семејно насилство (РБН) на годишно ниво, би изнесувал 2.765.508 ден.

Табела 3 – проекција на трошоци за оперативност – функционирање на Регионален центар за жртви на родово базирано насилство (шелтер центар)

Корисници и персонал	Единечен (бруто) износ	Број на лица	Месечни трошоци	Број на месеци	Вкупен износ на трошоци на годишно ниво изразени во денари
Корисник на услуги	8.070	10	80.700	12	968.400
Вработено лице со полно работно време	32.621	3	97.863	12	1.174.356
Хонорарно ангажирано лице	12.974	4	51.896	12	622.752
		Вкупно трошоци на месечно ниво	230.459	Вкупно трошоци на годишно ниво	2.765.508

Секако, меѓуопштинската соработка е еден од механизмите за поекономично, поефикасно и поефективно функционирање на вакви типови на центри опфатени во политиките за социјална заштита. Доколку се земе во предвид дека на цела територијата на Р. Македонија моментално има само пет слични центри за згрижување на жртви на семејно насилство со многу мали капацитети на сместувачки места, од кои четири се под надлежност на Министерството за труд и социјална политика, а едно е раководено од граѓанска организација, тогаш воспоставувањето на регионален центар за прифаќање на жртви на родово базирано насилство, кое би било раководено од граѓанска организација во соработка со општината, би претставувало пример и за останатите општини да преземат одговорност за решавање на родово сензитивните проблеми. Со ова, освен што би се излегло во пресрет на самите жртви на родово базирано насилство со обезбедување на безбедно место за престој, а со тоа избегнување на дополнителни трауми и спречување на повторна виктимизација би се придонело и кон зајакнување на нивниот социо-економски статус,

нивната сигурност и враќање во општествените развојни текови како корисни индивидуи за заедницата. Истовремено, би се загарантирала одржливоста на граѓанските организации кои работат на полето на социјалната заштита и значајно би се зголемила и довербата на граѓаните во локалната власт и дефинитивно, на долгорочни патеки, ваквата посветеност на локалните власти би довела до влијание врз подигање на свеста за намалување на општествениот родов дисбаланс, кој за жал, најмногу го чувствуваат жените.

8. Добри примери - странски практики

Босна и Херцеговина и покрај сложениот државно - политички систем на функционирање, може да се земе за добар пример за ефикасна грижа за жртвите на родово базирано насилство. Ова пред сè се должи на несебичниот ангажман на невладините организации кои работат на полето на женските права, но и на приемчивоста и разбирањето на проблемот од страна на локалните власти и државата до одреден степен. Имено, за заштита на жртви на родово базирано насилство, од страна на општините и општините на заедниците постојано се издвојуваат по 60% од вкупно потребните средства за реализација на проекти за заштита од овој вид на насилство. Останатите 40 % организациите ги обезбедуваат преку донации. На ниво пак на федерација, односно на територијата на БиХ постојат 9 ткн. сигурни куќи со вкупно 163 сместувачки места за жени со или без деца.

Невладините организации во Кантонот Сараево имаат формирано Сигурна мрежа, која обезбедува пакет на специјализирани услуги низ чиј систем на заштита координирано се упатуваат и поминуваат жртвите на родово базирано насилство, а во која секоја од организациите обезбедува специјализиран вид на услуги за корисниците, како дел од мрежата. Пакетот на услуги се состои од СОС линија, советодавни услуги и упатување, правна заштита, психо-социјална поддршка за жени, жени со деца и девојки, сместување во Сигурна куќа (доколку има потреба), континуиран психолошки надзор и економско јакнење. Општината континуирано обезбедува најголем дек од финансиската поддршка за оваа мрежа.

9. Заклучок и препораки

- Иако напредокот на Општина Струмица на полето на родовата рамноправност е значаен и може да послужи за пример и на многу други општини од Македонија, се добива впечаток дека ваквиот прогрес се должи на залагањето на поединци од општинската администрација. Исто така мора да се напомене дека разбирањето на проблемот и волјата за негово решавање од страна на клучните донесувачи на одлуки е од исклучително значење.
- Позицијата Координатор/ка за еднакви можности да се

регулира како посебна работно место, согласно Законот за еднакви можности и Статутот на општина Струмица, како би се дало можност за целосна посветеност на задолженото лице кон понатамошно унапредување на еднаквите можности во општината.

- Со цел да биде видлива родовата компонента во буџетот на општината и да се нотираат постигнувањата на ова поле, потребно е општината да разработи концепт на граѓански буџет кој би бил разбирлив за пошироката јавност.
- Извештаите за постигнатите резултати од проектите за кои општината обезбедува средства од општинскиот буџет, а особено за оние на кои има префрлено дел од своите надлежности, треба да бидат јавно објавени и видливи за широка јавност, со цел да се влијае врз перцепцијата на граѓаните, но и на останатите локални власти во однос на важноста на родово балансираните политики.
- Се препорачува реактивирање на засолништето за жени - жртви на семејно насилство (РБН), во соработка со невладините организации, а по можност и со бизнис секторот. Во согласност со законската регулатива за меѓуопштинска соработка, прифатилиштето може да функционира како Меѓуопштински регионален центар за жртви на насилство кој ќе обезбедува минимум пакет услуги (сместување на лицето - жртва на семејно насилство; соодветна здравствена заштита; психо-социјална интервенција и третман; помош на семејството за редовно образование на дете; правна помош и застапување; економско јакнење на жртвата преку нејзино активно вклучување на пазарот на труд).
- Зависно од можностите на општината, засолништето може да функционира и како сигурна куќа, што претставува понов тренд на функционирање на прифатилиштата за жртви на родово базирано насилство, кои нудат и работна терапија, зависно од афинитетите на самите жртви, и имаат сопствена економија преку активности за самоодржливост што допринесува за зајакнување на нивната самостојност, за нивна полесна ресоцијализација, но и за намалување на трошоците на општината.

10. Литература и информации

- Агенција за вработување, Преглед на вкупен број на активни баратели на работа и други лица кои бараат работа во општина Струмица, со состојба на 30.10.2015 година
- Државен Завод за Статистика (2014) „Процени на населението на 30.06.2013 и 31.12.2013 според полот и возраста, по општини и по статистички региони (НТЕС 3-2007 година)“, <http://www.stat.gov.mk/PrikaziPoslednaPublikacija.aspx?id=11>
- Државен завод за статистика, Попис на население 2002 по

општини, Макстат база, <http://makstat.stat.gov.mk/rxweb2007bazi/Database/Пописи/Попис%20на%20население%202002%20по%20општини/Попис%20на%20население%202002%20по%20општини>.

- Официјална страна на Општина Струмица <http://www.strumica.gov.mk/>
- Службен весник на РМ, бр. 138 од 17.09.2014 година
- Закон за превенција, спречување и заштита од семејно насилство
- Закон за социјална заштита
- Закон за еднакви можности на мажите и жените, Службен весник на РМ бр.6 / 2012
- Годишен извештај на единиците на локалната самоуправа за напредокот на состојбата со еднаквите можности за жените и мажите од 2015 година
- <http://strumica.gov.mk/downloads/objavi/Izvestaj.pdf>
- Трошоци од семејно насилство врз жените во Република Македонија, Обид за пресметка на трошоците за 2006 - Јорданка Ганчева
- Мапирање на достапните услуги за жени жртви на насилство во Република Македонија- Национална мрежа против насилство врз жени и семејното насилство
- Предизвици за процена на трошоците од семејно насилство во Република Македонија - Стојанка Мирчева

